

For English, please scroll down—

Οι συγκεκριμένες ιστορίες αποτελούν το ηχητικό περιβάλλον για την εγκατάσταση [Ναυτικές ιστορίες, 2024](#), που πραγματοποιήθηκε τον Οκτώβρη του 2024, για την έκθεση Wanderlust/All passports, σε επιμέλεια Δρ Κώστα Πράπογλου και την οργάνωση της Artefact Athens, στο Μέγαρο Σλήμαν-Μελά στην Αθήνα. Η φωνή προέρχεται από τον πατέρα της καλλιτέχνιδας, ηλικίας 82 ετών, ο οποίος αφηγείται ιστορίες για τα ταξίδια του ίδιου, μαζί με τον πατέρα του και τα αδέρφια του με τα ξύλινα παραδοσιακά καϊκια, στα ελληνικά νησιά κατά τη διάρκεια και μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του '80.

Με τον πόλεμο μου φαίνεται ήτανε, είχε μια βάρκα (ο παππούς) με πανια και ταξίδευε, πήγαινε στη Σύρο και κουβαλούσε πατατες, γλυκοπατατες από το λιβαδι, κρεμμύδια, διαφορα τέλος παντων- με το μπαρμπα Γιαννη τα είχανε στο λιβαδι, τα φτιάχνανε, τα μαζεύανε, πήγαινε στη Σύρα λοιπον, είχε εκει έναν έμπορα, τα πουλούσανε και πλήρωμα είχε το Λαό, ο οποίος ήτανε σαν τον Άγγελο, 5-6 χρονών, παραπανω δεν ήτανε, κι έναν καμαρέλο, έναν βλακα, έναν αχάιρευτο τελείως, πλήρωμα. Και μοναχος να παει στη Σύρο με τη βάρκα με τα πανια. Αφού ερχόταν λοιπόν από τη Σύρο, στη Ναουσα, εκει που ειναι η Λαγγερη, αραξανε γιατί ο καιρός ήτανε Γαρμπής. Ο καιρός ήτανε Γαρμπής και δεν μπορούσανε να πανε κατω και φουνταραν εκει πέρα στη Λαγγερη. Λοιπόν, όταν αραξανε, μετα από λίγο έφερε ένα μπουρίνι, κατεβασα βορρια, που ήτανε φατσα. Του 'πε του καμαρέλου, ρίξε το σίδερο και αυτός το έριξε σωρό, και μπερδεψε το σίδερο και δεν έπιασε καθολου. Ανοίγει τα πανια ο καημένος ο γέρος για να... το παιδακι ήταν σε μια γωνια κι έκλαιγε. Βροχή και αέρας έμπαινε μπουρίνι – και το άλλο το σίδερο που είχε ρίξει δεν έπιασε, δεν ξέρω τί ειχε γίνει - του καμαρέλου το σίδερο δεν είχε πιασει καθόλου και μέχρι να μαζέψει τα πανια ήρθε το μπουρίνι, θύελλα, πραγματικα – βροχή και αέρα. Και την πέταξε την βάρκα έξω. Νύχτα ε; (Πώς τα έμαθες εσύ, ο παππούς σου τα έλεγε;) Ναι, ακόμα προχτες ο Σωκράτης την έλεγε αυτή την ιστορία. Βγήκε ο καημένος ο γέρος έξω, πήρε τα χαρτια της βαρκας (πώς βγήκε;) έπεσε πανω στα βραχια και βγήκανε με το ζορι έξω, πήρε το παιδακι, και τους περιμαζεψε ένα ... πήγανε σ' ένα σπίτι πιο πανω που είδανε φως και τους μαζέψανε τους φουκαραδες... Το καϊκι, η βάρκα – καινούργια βάρκα έγινε κομματια. Ειχε χρεωθεί για να τηνε κανει. Δεν ξέρω πόσα λεφτα είχε παρει. Και ήτανε το πρώτο-δεύτερο ταξίδι. Χειμώνας. Τοτε επρεπε να πανε ταξίδι. Με τον πόλεμο ήτανε. Και μαζεύανε σκηνες, και μ' αυτά φτιαχνανε παντελόνια, ρούχα, από σκηνές που είχανε οι Ιταλοί. Τέλος παντων, τον μαζέψανε οι Ναουσαιοι, και δεν ξέρω λεπτομέρειες μετα τί έγινε.

Μετα από αυτό το συμβαν, μετά από κάποια χρόνια, πήρε μια παλιόβάρκα απο το Λαζαρίνο - από έναν Λαζαρίνο. Και είχανε το Μαστρογιώργη, ένα Μαστρογιώργη που είχε καρναγιο τότε κι ήτανε μαραγκός, καθιζε και τον ταιζε και τονε πότιζε η καημένη η μανα – δεν έφταναν τα παιδια που είχε και τα προβλήματα της, είχε και το Μαστρογιώργη. Δεν είχε τοτε ούτε λεωφορείο, μόνο με τ'ς γαιδαροι πηγαινοερχόταν.

Αποτέλεσμα, το έφτιαξε το μιντουβίνι, μετα τον πόλεμο, ήτανε πια μεγαλος ο Νικόλας και ο Σωκράτης, (δεν θυμάμαι αν ήτανε και ο Λαος) και είχανε παει λπον στη Σίφνο, και αφού ξεφορτώσανε στις Καμαρες – γυρίζοντας, θέλανε να πανε στον Πλατύ Γυαλό, για να παρουνε τσουκαλια, σταμνιά και τέτοια – να κάνουνε εμπόριο παλι. Όταν πηγαίνανε στον Πλατύ Γυαλό, σ' έναν καβο, πήγανε να γυρίσανε στον καβο, ήτανε θαλασσα, ήτανε πολύ

φουρτούνα και δεν ξέρω πώς έγινε, και σβήνει η μηχανή. Με το μποτζί, δεν ξερω πως, τέλος πάντων έσβησε η μηχανή. Πεταει πανω σ' ένα βραχο, και δεν το έσπασε το καίκι, απλα ανέβασε η θαλασσα το καικι πανω σ' έναν βραχο κι έμεινε εκει. Ήρθανε λοιπόν οι καημένοι οι Σιφνιοί, τ'ς μαζέψανε παλι. Το καίκι δεν έπαθε μεγαλη ζημια – βέβαια τρύπησε, αλλα σωθήκανε. Ήτανε ο Νικολας μαζί με το Σωκρατη και ο γέρος. Αποτέλεσμα παίρνουνε τηλεφωνο στο Σίμο (που ειχε το κέντρο), και πήρανε του μπαρμπα Μανωλιού τη βαρκα, που έχει ακόμα ο Καρακος, ήτανε πολύ καλή η μηχανή, και η βαρκα βέβαια παλιά αλλα συντηρούτανε. Ο Λαός μόνο δούλευε αυτη τη μηχανή. Ήτανε και ο μπαρμπα Μανωλιός, μου φαίνεται πως ήτανε και ο Καρακος, και ο γέρο Σίμος, και πήρανε βαρέλια αδεια, 5-6 βαρέλια αδεια, πήγανε στη Σίφνο και τα βαλανε μέσα σ' αμπαρι του καικιού, και ήρθανε πόσοι Σιφνιοί 20 ατομα – 30, δεν ξέρω πώς ειδοποιήσανε το χωριό και κατεβήκανε κατω και βοηθήσανε και το ρίξανε στη θαλασσα.

Όμως είχε τρυπήσει και μόλις το ρίξανε στη θαλασσα, αυτό βούλιαξε. Όχι να παει στον πατο, το κρατήσανε τα βαρέλια. Αφού το ρίξανε στη θαλασσα, γέμισε νερα αυτό, και το ριμουλκήσανε για να πανε στην Παρο. Όμως ίσα που ξεκινήσανε και κανανε πορεία, το καίκι αυτό που ήτανε βουλιαγμένο πήγαινε σα φίδι. Και δεν μπορούσε να τιμονέψει το άλλο, παρα το πήγαινε όπου ήθελε. Και μπαινει μέσα ο πατέρας, ο παππούς, βουλιαγμένη η βαρκα, για να το τιμονεύει. Και είχε χωθεί μέχρι τη μέση. Ήτανε από βραδίσ, ίσα που σουρούπωνε λέει ξεκινήσανε, ο καιρός ήτανε καπως καλός, δεν ήτανε πολύ φουρτούνα – και φτασανε το ξημέρωμα στην Παρο. Δεν μπορούσανε να ανοιξουνε, δεν μπορούσε να παει γρήγορα με το ρεμούλκο – πήγαινε πολύ σιγα. Και όλο αυτό το διαστημα ο παππούς ήτανε μέσα στη θαλασσα ο μισός και τιμόνευε. Δηλαδή θα μπορούσε να τον είχε παρει η θαλασσα – θα μπορούσε να παθει πολλα πραγματα ας πούμε. Νύχτα, μονος του, να ταξιδεύει μες στο πέλαγος – τον κρατούσε το τιμόνι που κρατούσε, ας πούμε – τίποτ' άλλο δεν είχε ... (τον κρατούσε το τιμόνι που κρατούσε...) Και το βγαλανε – το πήγανε στην Αλυκή παλι το καικι αυτό, το μπεντουβίν', το βγαλανε πια όζω, μαζευτήκανε όλοι εκει περα το βγαλανε πια όζω, και ξανα ο Μαστρογιώργης πολεμούσε παλι κανα χρόνο εκει περα για να το φτιαξ' .

(αυτό πώς το λέγανε το καικι;) μπιντουβίν', μπιντουβίν' το λέγανε. (Τ' όνομα του;) οο... δε θυμαμαι πώς το λέγανε – αλλα βαλανε μετα το βίντσ' μέσα – το πρώτο βίντσ' που ήρθε στη Παρο, γιατί τραβούσανε τότε με ρκανες τη τρατα, γιατί πηγαίνανε στη τρατα. Τραβούσανε με ρκανες, ένα σκοινί στο λαιμό, μαγκώνανε απανω το σκοινί της τρατας και τραβούσανε. Από 6 ατομα – από 4 έως 6 ατομα από κάθε πλευρα. Στην αμμο – και στα νησα γενικα – και στην αμμο αλλα και μες στα βραχια – στο πρασονήσι, στη γλαρόπτα, τουρκονήσ', μέσ στα βραχια – αυτά τα πρόλαβα εγώ... Κι αφου λπον, τελικα βαλανε το βίντσ' μέσα στη βαρκα αυτή τη παλιόβαρκα, και το βγαλανε μπιντουβίνιιι ... οι αντιπαριώτες δα, «α δα γιε μ', ο Σκανδαλης έβαλε το βίντσ' , μπιντουβίν'». Μας λέγανε μπιντουβήνιδες... (δεν είχε αλλα;) όχι, στην Παροικια είχε κανα δυο – κατι Μαουκαίοι – και μετα το πήρε ο πατερας μου το μπιντουβίνι αυτό (πώς το ήξερε ο παππούς; Θα μου πεις αφού ταξίδευε, έβλεπε από αλλα μέρη) Ήταν πολύ ξύπνιος ο γέρος, ήτανε παρα πολύ – τετραπέρατος ήτανε, αλλα – και ήτανε μέσ' σε όλα. Και εμπόρια έκανε, και βίντσια έκανε – μετα καναμε το Μοσχούλα – Εκανε το Μοσχούλα μετα, και είχε αυτό ο μπαρμπα Μανωλιός με το Λαό και ο Καρακος, και ο Σωκρατης με το Νικόλα πηγαίνανε με το Μοσχούλα ταξίδια. Και ήμουνα κι εγώ μικρός –όταν έφευγε ... και ήμουνα μηχανικός στο μπιντουβίν' .

10, 12; Δεν ήμουνα παραπανω...

Τότε η μηχανή δεν ήταν όπως τώρα σταθερή. Έπρεπε να την προσέξεις να μη σβήσ' να ανοίξεις στροφές, να μειώνεις στροφές, να καλαρουνε, και να'χεις το νου σου να μη σβήσει γενικά. Και είχα το νου μου. Ναι...

Αλλα πριν βαλουμε το βίντσι μέσα και πριν γίνει το ναυαγιο στη Σίφνο, επήγαινε ταξίδια ο παππούς όπως σου 'πα στη Σίφνο, Κίμωλο, όλα αυτά, αλλα ως επι τω πλείστων πήγαινε στη Σύρο. Γιατί από κει παιρνανε σκηνές, λαφυρα.. σκηνές είχανε σταφύλια μέσα, είχανε σύκα, είχανε ντοματες, είχανε πατατες, γλυκοπατατες συνήθως, με την κατοχή. Ήταν κατοχή τότε και ο κόσμος στη Σύρα πείναγε. Πείνα! Πολύ πείνα ο κόσμος!.. και δεν πηγαίνανε τότε εκει που είναι το... πηγαίνανε εκει που είναι τα καρναγια. Και δεν είχε ούτε μώλοι, παρα πηγαίνανε κοντα, μές στην αμμο, και πηγαίνανε λέει οι καημένοι οι ανθρωποι και οι γριές, μπαίνανε μες στη θαλασσα, για να τωνε δώσουνε ένα τσαμπί σταφύλι... ο κόσμος μέσα στη Σύρο, πείναγε και πέθαινε καθημερινώς... μαζεύανε πτώματα.. πρηζότανε απο τη πείνα - πρηζότανε από τα παλιόχορτα, από τέτοιαπραματα – απο δηλητηριώδηςπραματα –

και όταν μια φορα από τη Σύρο πηγαίνανε στην Παρο, τους πιασανε τα αεροπλانا από πανω (αυτό ήθελα να σε ρωτήσω – αφού ήταν πόλεμος, πώς πηγαίνανε;) τις περισσότερες φορές ταξιδεύανε νύχτα. Αλλα με πανια τώρα – νυχτα – καταλαβαίνεις τί ταλαιπωρία και τί αγχος και τί πρόβλημα υπήρχε... (αλλα όταν φτανανε εκει, δεν τους παίρνανε χαμπαρι την ώρα που φτανανε στη στερια;) Ναι, τους παίρνανε χαμπαρι αλλα δεν μιλούσανε γιατί πηγαίνανε για τροφοδοσία, ξερω γω... – δεν τους πειραζανε. Αλλα στο δρόμο λοιπον τους βρηκανε τα αεροπλانا και μια σφαιρα, όπως τραβούσε κουπι ο Λαος, στη πλώρη, ένα κουπί τραβούσε, πανω από 12-13 χρονων δεν ήτανε – και είχε και τον καμαρέλο θαρρω, αυτόν τον βλακα – πλήρωμα – και έσκασε ένα βλήμα πανω στο αλμπουρο και ήταν ο Λαος δίπλα. Από λίγο δηλαδή θα τον σκότωνε. Βομβαρδίσανε αυτοί και ένα βλήμα πέρασε - και το αλμπουρο αυτό ακόμα υπηρχε με τη τρυπα υτή – με το βλήμα πανω. Τη σκαπουλαρανε με λίγα λόγια... Όλα αυτά ο Λαος τα θυμότανε – αυτός μας τα 'λεγε. Ολες αυτές τις ιστορίες τις έξερε ο καημενος ο λαος - ειχε τραβήξει αυτος ... μαρτύριο από μωρο – γιατί τον έπαιρνε μαζί του ο γέρος από μωρο – από παιδακι...

Και τί να πρωτοθυμηθώ –

μια φορα πηγαίνανε στη Σαντορίνη – είχανε παρει διαφορα, πατατες οπως συνήθως, ντοματες, κρεμμύδια, οι Σαντορινιοί τότε πεινουςανε όλοι – μπορτολίνο, γουπακι ξερό, (το πότε τωρα?) χτίζανε τοτε τον Αη Γιώργη στην Αγκαιρια, την εκκλησία, πρεπει να 'τανε το '58, '55, δε θυμαμαι – εγώ ήμουνα μικρός, ο Λαος ειχε μείνει με το μπιντουβίνι εδώ και είχανε παει με το Μοσχουλα ο Νικολας και ειχανε παρει και τον Καρακο μαζί, το Γατζαο. Και πήγανε στη Σαντορίνη. Ξεφορτώσανε λοιπον ταπραματα και μετα φορτώσανε πορσελانا, χώμα δηλαδή Σαντορινιό, γιατί δεν υπήρχανε τοτε τσιμέντα, και ασβέστες και τέτοια, και υπήρχε ένα χώμα, το οποιο γινότανε και τσιμέντο και ασβέστης. Και χτίσανε την εκκλησία. (Με χωμα από τη Σαντορίνη το χτίσανε!) Πορσελανη τη λεγανε – (ήτανε πολύ σκληρό δηλαδη) για οικοδομές – και φορτώνανε και βαπορια – αφου λοιπον ερχόταν απανω, σταματήσανε στη Νιο γιατί είχε φουρτούνα και από βραδύς, ο παππούς επήρε ένα μπουγέλο κορόμηλα, φρούτα. Ητανε καλοκαίρι. Φαγανε λίγα, α, τη νύχτα λοιπον, το πρωί, είχε καπως κόψει ο καιρος και λει ο γέρος παμε να φύγουμε. Φυγανε. Στο δρόμο όμως τους έπιασε πολλή φουρτούνα και αυτά τα κορόμηλα που είχανε – μπαταρισε το μπουγέλο- και πήγανε και βουλώσανε τα μπουνια. Τις τρύπες που βγαίνανε τα νερα.

Πέφτανε τα νερα μέσα και έπρεπε να βγαίνουνε – πήγανε λοιπον αυτά και βουλώσανε τις τρύπες. Και ήρθε το καικι στο νυν και αει για να βουλιαξει.

Το πήρανε χαμπαραι αλλα δεν μπορούσανε να βγάλουνε, να βρουνε τα κορόμηλα – ήτανε φορτωμενο με σακια, με διαφορα, και δεν τα βρίσκανε. Μεσ στα πολλα, εσκυψε ο Νικολας από κατω, απ' έξω – και τα βρήκε. Αλλα δεν μπορούσανε... Ο Καρακος απ' την άλλη παντα, μη στα πολυλογώ καπως τα μαζεψανε - μαζεψανε καποια, αλλα το καικι είχε έρθει... πλεγανε και τα τσουβαλια που ήτανε μεσα. Τα μπούνια, φωναζε ο γέρος ο καημενος, τα μπούνια, τα μπούνια, τα μπούνια - αλλα οι θαλασσεσ επέφτανε... και ήταν έτοιμο για να πνιγούνε... Μεσ τα πολλα, τα βρήκανε, ανοίξανε ειπαμε τα μπούνια, βγήκανε τα νερα, πεταξανε καμπόσα σακια στη θαλασσα -όπωςδήποτε πολλα σακια στη θαλασσα - και καπως ανασανε λιγο το καικι και πήγανε δηλαδή – το πώς (σωθήκανε) ο Αη Γιώργης βοήθησε – εδώ που τα λέμε – μα οπωςδήποτε γιατί αλλιώς θα πνιγότανε. Θα πνιγότανε! Με τη ψυχή στο στόμα τελικα πήγανε στη Παρο. Περιπέτειες...

Μετα πέσανε οι Αγκαιριανοί, διαφοροι ας πούμε και το ξεφορτώσανε και το χώμα, το υπόλοιπο που είχε μείνει, πήγε για την εκκλησία. Αστα να πανε!.. είχε τραβήξει ο καημένος ο παππούς...

Αλλη μια φορα παλι, πηγαίνανε –πήραμε ένα παλιοκαικο από τη Σίφνο, γιατί το καικι το Μοσχούλα ήτανε μικρό και δεν έβανε πολύ φορτίο – και πήραμε ένα πιο μεγαλο. Το λέγανε Χρυσοπηγή. Ητανε κι αυτό ένα ερείπιο, το είχανε πεταμένο εκει στο Φαρο και επειδή ήτανε πιο μεγαλο – το πουλούσανε φτηνα – τους καταφερε – τονε καταφέρανε - τους καταφερε ο γέρος και το πήρε. (Το τότε ήταν αυτό;) δε θυμαμαι... δε μπορώ να σου πώ πότε ήτανε. Πρέπει να'τανε πριν πάω εγώ στρατιώτης – δε θυμάμαι – ο Σωκράτης θα θυμάται, εγώ δε θυμάμαι. Αλλά πριν το '60 ήτανε, σίγουρα πριν το '60. Γύρω στο '60 πρέπει να'τανε, κάπου εκει. Λοιπον... και μια φορά το φορτώσανε – είχε μια παλιομηχανή μέσα και πηγαίναμε - οι μισοί πηγαίναμε με το μεγάλο καικι και οι άλλοι μισοί με το μικρό καικι. Ειχαμε πάει λοιπον μια φορά με το Χρυσοπηγή στη Σίφνο, φορτώσαμε, ξεφορτώσαμε – στις Καμάρες πάντα παγαίναμε – και είχε και βορριά. Αφού ήρθαμε λοιπον εδώ, κοντά στην Πατελίδα, σβήνει η μηχανή. Και ειχε πια νυχτώσει – ήτανε νύχτα. Έσπασε φλάντζα. Αυτό το πράγμα δεν ήταν εύκολο για να γίνει.. να λύσεις όλη τη μηχανή και να αλλάξεις φλάντζα... ειχαμε σηκώσει λοιπον το πανί, ήμουνα εγώ, ο Λαός, και ο Νικόλας. Κι από τη Σίφνο που φύγαμε, ήτανε ένας παραγγελιοδόχος – κάτι τέτοιο ήτανε – λέει, με παίρνετε κι εμένα στην Πάρο, γιατί στη Σίφνο δεν είχε βαπόρι, είχε μετά από μια βδομάδα – και τονε πήραμε μαζί. Αυτός ο καημένος, είχε μια πέτσινη τσάντα, σαν αυτή που είχα εγώ καμμιά φορά – αφού λοιπον λύσανε (τη μηχανή), βάλανε φλάντζα -ειχαμε περμανίτη τότε και βγάλαμε τη φλάντζα – το βάλουμε μπρός, ίσα ίσα που τη φτιάξαμε δηλαδή, είμαστε περίπου στην Πατελίδα, στον κάβο της Πατελίδας. Εγώ τιμόνευα, κι αυτοί από κάτω φτιάχνανε τη μηχανή. Δεν περνάνε 10 λεπτά, ξανα... τηνε λύσανε μέχρι 5-6 φορές τη μηχανή. Σώθηκε λοιπόν ο περμανίτης, ήταν σαν τύπου χαρτόνι σκληρό, και το βάζανε, το σφίγγανε μετα το καπάκι – αλλά όταν δεν ήτανε με σίρμα, αν δεν ήτανε καλός ο περμανίτης δεν κράταγε καθόλου. Μέχρι που, αφού δεν ειχαμε πια, πιάσαμε την τσάντα αυτουνού του φουκαρά, την κόψανε και την κάνανε κι αυτή. Ωστόσο το καικι ταξίδευε με τα πανιά, και πήγαινε γραμμή κάτω για τη Νιο. Τιμονευα εγώ, όσο μ'έπαιρνε, αλλά πήγαινε εκει που ήθελε... όταν φτάσαμε λοιπον στη Νιο, ξημερώματα περιπου, όλη νύχτα τραβιότανε, αφού το δεσαμε –γιατί βαστούσε .. παραπάνω από 10 λεπτά – ένα τέταρτο δεν κρατούσε.. μετά εσβηνε πάλι. Χαλαγε. Δεν τη βάλουμε λοιπον μπρος – γιατί ειπαμε να πάμε κοντά κοντά στον κάβο και μόλις πάμε κοντά, θα βάλουμε μπρος, να πάμε όχι μεσ στο

λιμανι, σε μια αβάλη, για να μπορεσουμε να φουντάρουμε. Γιατι αλλιως θα πηγαίναμε Σαντορίνη, κι αν πιαναμε Σαντορίνη – ή δεν ξέρω που θα πηγαίναμε. Όπου μας πήγαινε ο βορριάς. Με το πανί πήγαινε, αλλά μόνο στα πρίμα. Τελος πάντων – και έτσι έγινε, το βάλαμε μπρος λοιπον στον κάβο, και πηγαμε γυαλό και φουντάραμε. Και μετά, πήγαμε μες στη Νιο, δε θυμάμαι, με κάποια βάρκα, και πήραμε περμανίτη, με σίρμα, για να κρατάει, να μη σπάει, γιατί μέσα το χαρτί αυτό είχε σίρμα –ήτανε σιρμάτινο. Βαλαμε λοιπον σίρμα, στον περμανίτη, και πήγαμε την άλλη μερα πια στην Πάρο. Δηλαδή, με αυτό βάστηξε και πήγαμε.... Αλλά τί να σου πώ... το τί μαρτύριο ήτανε όλη νύχτα, και το τί χτυποκάρδι ήτανε, δε μαζεύεται... (και πού... εσεις απ' τη μια ειχατε αγωνία, οι αλλοι εδώ περα που περιμένανε, η γιαγιά, όλοι οι υπολοιποι που περιμένανε εδώ πέρα, φεύγατε και δεν ξέρανε πότε θα έρθετε) ναι, δεν ξερανε πότε φύγαμε, ούτε τηλεφωνα υπήρχανε, ούτε τίποτα. (δεν ξερανε και αν θα γυρίσετε, πάντα είχανε την αγωνία αν θα γυρίσετε) η καημενη η μάνα κάθε βράδυ πήγαινε στην εκκλησία και αναβε τα καντήλια. Και παρακαλούσε το θεό για να 'μαστε καλά. Ναι, ναι...

Άλλη μια φορά πάλι, πάλι μ' αυτό το σαράβαλο, το κωλοκάικο αυτό, το Χρυσοπηγή, φορτώσαμε πάλι απ' τη Πάρο αυτά τα εμπορεύματα που κάναμε, ζαρζαβατικά, ο,τιδήποτε ήτανε όπως ειπαμε, πατάτες, ντομάτες, κρεμμύδια, μελιτζάνες, γλυκοπατάτες, απ' όλα (από πού τωρα) πεπόνια, από τη Πούντα τα φορτώναμε, άλλα από το Δρυο, άλλα από το Πισω Λιβάδι, (από το παππού το Σπυρο φορτωνατε?) κάτι λιγα πέρναμε – ναι, δεν είχε πολλά... πήγαμε λοιπον στη Σικινο, βγάλαμε μερικά, αυτά που ήτανε για εκει, πουλήσαμε μερικά, το υπολοιπο φορτίο ήτανε για τη Σαντορίνη. Αφού ξεκινήσαμε λοιπον, ήτανε μπονάτσα – στα μισά περίπου που πηγαίναμε Σαντορίνη, σβήνει πάλι το σαράβαλο. Αντε, τωρα εσυ – δε θυμαμαι – αλλά μάλλον το ίδιο προβλημα --- ζέστη, μια ζέστη λοιπον, ρίχνουμε τη βάρκα στη θάλασσα και κατεβαίνω εγώ – ειχαμε πάρει κι έναν Λευκιανό μαζί – αυτοί παραθερίζανε, κάτι Παρδαλήδες, τα Παρδαλάκια, τα έχεις ακουσει αυτά τα Παρδαλάκια? Δεν τα εχεις ακουσει – ήτανε κάτι Παρδαλάκια, ήτανε Χανιώτηδες αλλά ήτανε παρδαλάκια γιατί ειχε ο πατερας τους κάτι παρδαλάδες πάνω στα χερια του και τους είχανε βγάλει παρδαλάκια.

Τότε μ' αυτοί κάναμε παρέα. Είχανε δυο αδερφές αυτοί - ήτανε τρία αδέρφια. Και ειχανε μια θεία και παραθερίζανε. Ήτανε οι πρώτοι παραθεριστάι που παραθερίζανε τότε κάτω στην Αλυκή. Και ο ένας ο πιο μεγάλος λοιπον, ήρθε μαζί μας. Ειχαμε φιλιες, μεγάλες φιλιες – ο Γιάννης, ο οποιος ήτανε γεωπόνος μετά στην Αγροτική τραπεζα. Ρίξαμε λοιπον τη βάρκα στη θάλασσα, μπήκαμε μαζί με το Γιάννη για παρέα, και τραβούσαμε κουπί, ρυμουλκώντας τη καρόγκα αυτή... με το κουπί, ναι, ναι, και τί... - ίσα ίσα που κινιοτανε αλλά, τί να κάνουμε – γιατί δε φύσαγε αερας να σηκώσουμε πανιά, τίποτα αερα δεν είχε – ειχαμε σηκώσει μου φαίνεται και πανιά, αλλά δε φύσαγε καθόλου αερας. Έλα όμως μετά από λίγο που παρουσιαζεται ένας καρχαρίας, ναι, ναι, βλέπουμε το φτερό και γύριζε γύρω γύρω – τα παίξαμε... κλάμα ο Γιαννης... – μόλις το είδαμε, φοβηθήκαμε βέβαια, το βαρκάκι ήταν ένα μικρό μικρό βαρκάκι – εμπήκαμε μέσα. Και μετα από λίγο, από καμια ωρα ας πούμε το φτιάξαμε – και πήγαμε στη Σαντορίνη. Αλλά θυμάμαι την περιπέτεια με το καρχαρία και που τραβούσαμε κουπί, ένα βαρκάκι τώρα ολόκληρο μπαούλο εκει περα που ίσα ίσα που κινιοτανε.

Λαχτάρες, τί να πρωτοθυμηθώ... (είχατε ξαναδεί καρχαρία τοσο μεγάλο?) όχι– αυτός φάνηκε με το βαρκάκι, δεν ξέρω πώς φάνηκε εκει πέρα – πού βρεθηκε δεν ξέρω. (και το

βαρκάκι το κουβαλούσατε μέσα στο καΐκι?) το τραβούσαμε από πίσω αλλά είχαμε και τη μπίγα και το βάζαμε και μέσα.

Μι αυτό το καϊκι, το παλιοκαϊκι που σου'πα, τότε ο καημενος ο γερος δεν είχε λεφτά, κι εκανε δάνειο, κι αυτός τα ήθελε, ο βλάκας ο Σιφνιος, τα ήθελε όλα σε λίρες. Δε θυμάμαι ποσες λίρες – δε θυμάμαι. Και πήγε ο καημενος ο γερος και δανειστηκε από το δικηγόρο τον θυμάσαι, το Λεοντή, δικηγόρος ήτανε και ειχε πολλά λεφτά αυτός τότε – και δανειστηκε ο γερος – και μου το ειχε πει καποτε ότι εγώ κάποτε βοήθησα τον πατερα σου – ναι, με το αζημίωτο – και του δωσε και πηρε αυτό. Και κατι που – αυτό το καϊκι με λίγα λόγια δεν έβγαλε, όχι τα λεφτά του, πιο πολύ ήτανε το μαρτύριο και η παιδεία που είχαμε – οτι εκεινη την εποχή, εκει που είναι η Αlpha, η Eurobank, και λιγο πιο πανω που είναι του παπα, αυτά ήτανε οικοπεδα, και πουλιοτανε το ένα όσο ακριβώς πήραμε εμεις αυτό το σαπιο το καϊκι... που αν ειχε παρει ο καημενος ο γερος ένα οικοπεδο τότε, θα ήτανε – δεν ειχε λεφτά και πώς θα το'χτινε... ενώ τωρα, με κεινο, δεν ήτανε μονο να το παρεις, αλλά ... κι εγώ δεν ειχα τότε λεφτά όταν πηρα το οικοπεδο στη ναουσα, αλλά με δάνεια, με κινήσεις αυτές, και το 'χτισα κιολας και τωρα είναι αυτό που είναι. Αλλά τότε εμεις δεν ειχαμε ιδεα για τέτοια πραγματα – ο νους μας ήτανε μονο στα καϊκια, και να κανει τα εμπορια ο γέρος, να κανουμε κι εμεις. Τότε δεν υπήρχε κανένα ενδιαφερον, ουτε τουρισμος υπήρχε, ούτε τίποτα..

Άλλη μια φορά είχαμε πάει στα Δωδεκάνησα, μ' αυτή τη σαπίλα, το 'χανε φορτώσει πατατες και πήγανε στα Δωδεκάνησα. Γυρίσανε Πατμο, Λέρο, Κάλυμνο, νομίζω ότι είχανε πάει και Σάμο -Ικαρία, Σάμο, αλλά ήτανε πλήρωμα ο μακαρίτης ο κομπάρος, της Μαρουσώς ο άντρας, του Σκιαδά ο αδερφός, ο Παναγιώτης, αυτός ειχε μεγάλη μανία με τη θάλασσα και πολλή όρεξη για δουλειά. Νέος ήτανε. Δεν είχε παντρεφτεί ακομα τη Μαρουσω. Και αυτή η παλιομηχανή πετούσε λάδια. Μια ζωή που ειμαστε εμεις μεσα, ειμαστε όλοι μαύροι από τη βρώμα και από τα λάδια. Ένα άχρηστο πράμα σου λεω... επειδη ήτανε μακρुα και δύσκολο το ταξίδι αυτό, είχε παει και ο μακαρίτης ο γερος. Ήτανε ο Λαός, ο Νικόλας, ο κομπάρος, αυτός,

Ωρες? Ουτε ξέρω πόσες ώρες καναμε, αλλά ήτανε μακρुα... 10 ωρες, 12 ωρες – να πας στη Σαμο τωρα, στην Ικαρία, ήτανε.. πολλές ωρες – από το ένα νησί στο άλλο... κι όταν πηγαίνανε από Πατμο στη Λέρο, ήτανε τοσο πολύ φουρτούνα και κοντεψανε να πνιγούνε. Στην κυριολεξία – δηλαδή, μπαίνανε θάλασσες μεσα και δε βγαίνανε... γιατί ήτανε ένα παλιοκαϊκι – όπως σου 'πα το παλιοκαϊκι αυτό ειχε μια γούρνα πίσω και πηγαινες μεσα στο μηχανοστάσιο. Και οι θαλασσες, όταν πεφτανε μεσα στη γουρνα, μπαίνανε και μεσα στη μηχανή και θα πνιγότανε. Και πως τα καταφερανε τελος παντων, γλυτώσανε από του χαρου τα δόντια... κι όταν ήρθανε πια απανω – και τί, για πενταροδεκάρες, ε? ναυλο, ειχανε παει, με κατι χωριανοι, που τους ειχανε βαλει πατατες και πηγανε – ήτανε όπως είναι η τηλεοραση μαυροι, από τα λάδια, από τη καπνα, και από αυτό το ρημάδι που πεταγε. Μαρτύριο, μαρτύριο....

Μια φορά είχαμε φύγει πάλι, εγω, ο Σωκράτης και ο μακαρίτης ο γέρος, και φορτώσαμε από την Παροικια αρνιά, κατσίκια ζωντανά να τα πάμε στη Σαμο. Του Λαζαρίνου. Με το Μοσχούλα. Ο Λαζαρίνος ήτανε πιο μικρός από μενα, εγω να μουνα 15 χρονών, ο Λαζαρίνος να'τανε 14? Δεν ήτανε παραπανω. Ο Μπάμπης. Φορτώσαμε λοιπον κατά τις 10 η ωρα το

πρωί απ' τη Παροικια, από κει που δενανε τα βαπόρια, εκει ειχε μια σκάλα, μια μικρή σκάλα τοτε ήτανε, φορτώσαμε και φεύγουμε με το μικρό μαζί, ο γερο Λαζαρίνος είχε το χασαπιο – για να τα πάμε στη Σάμο. Ναύλο. Και μόλις βγήκαμε το Αγιο Φωκά, είχε βορριά, αλλά τί να κάνουμε, ειχαμε ζόρια, επρεπε να πάμε. Ή παεμός ή πνιμός ήταν τότε... ο γέρος λοιπον, ο παππούς, ήτανε πάνω σ' έναν πάγκο, και τιμόνευε με μια νιντσεράδα. Τσεράδα, ο θεός να την κάνει νινστεράδα – (ένα τσουβάλι δηλαδή?) ένα παλιομουσαμα, ένα παλιο-αδιάβροχο ήτανε. Από την ωρα που βγήκαμε στον Αγιο Φωκά μεχρι που φτάσαμε στη Σαμο, μετά από 18 ώρες, ο γερος τιμόνευε και βρεμένος. Γι' αυτό ειχε πιαστεί τελευταία, μα μονο μ' αυτό κι από άλλα – αλλά θελω να σου πω – τί τραβούσε... γιατί τοτε με τη Σιφνο, όπως σου 'πα όλη νύχτα μες στη θαλασσα... – όταν φτασαμε στη ... και να μη γυρίζει το λαδικό της μηχανής – και να'μαι εγώ να το γυρίζω με το χερι – γι' αυτό δεν τιμονευαμε εμεις – τιμονευε μονο ο γερος, ποτε εγώ ποτε ο Σωκράτης να γυρίζουμε το λαδικό με το χέρι να λαδώνεται η μηχανή.

Γιατί δε λαδωνε η μηχανή. Φουρτούνα, κι από κατω λοιπον να ζαλιζομαστε – ξερεις τί είναι να εισαι κλεισμενος και να γυρίζεις τη μηχανή και να βρωμανε τα ζωα... το τί τραβήξαμε... όταν λοιπον, βραδυασε (και χωρις να κουνιεται, εκει που τιμονευε, που κατουρούσε, που ...δεν πιανοτανε καθισμενος σ' ένα μερος) υπνος, μα ποιο υπνο – κατουρούσαμε στην κουπαστη, κι εμεις κι εκεινος, και όλοι. (Θελω να πω, ηταν διπλωμενος, δυο διπλό 18 ωρες καθιστος συνεχεια;) ποτε όρθιος, ποτε καθιστος, όταν φτασαμε λοιπον εκει στον Καβο Πάπα, εκει στο πολύ δυνατό μπουγάζι, πολύ φουρτούνα, επηγα να ανοιξω το καπακι για να μπω μεσα στη μηχανή, γιατί μπροστά ειχε μια καμαρουλα και κοιμομαστε μπροστα – και όταν σήκωσα το καπακι κοντεψε να με παρει ο αερας να παω στη θαλασσα... και ντουκου ντουκου ντουκου ο καημενος ο γερος ξημερωνόμαστε στους Φουρνους και κατά τις 12 η ωρα το μεσημερι, πια, πηγαμε στο Βαθυ της Σαμου, τα αρνια αυτά... το πως πηγαμε... τί να σου πω... μη συζητάς... ο καημενος ο Λαζαρίνος δε, ειχε χεστει απανω του – ο μικρος – μπαρμπα Κωσταντή, θα πνιγούμε – να γυρίσουμε πισω μπάρμπα Κωσταντή, θα πνιγούμε – ή παεμος ή πνιμός – ο καημένος ο γερος... (εσεις όμως δε φοβόσασταν? Δεν λιγοψιχούσατε?) ε πώς δε φοβούμαστε, φοβομαστε, προσευχόμαστε – τί να πουμε...

Με το καικι αυτό το μεγάλο πηγαίναμε στη Φολέγανδρο, και κουβαλούσαμε τα αρνιά. Με το καημενο το Παπαδόπουλο, μας εφερνε τυράκια, κουλούρες, κουλουράκια, και σ' όλο το ταξίδι η μάνα σου έτρωγε τυρί από αυτό και κουλουράκια, ήτανε μπρος στη πλώρη, ούτε ζαλιζότανε, ούτε ... ήτανε 25, 22 χρονών, 23 (τοτε η μαμά είχε και τα τρία παιδιά 25 χρονών, που τα άφηνε?) στη γιαγιά μονιμα – Εσύ ήσουνε μόνιμα στη γιαγιά, ο Κωστας τα δια – Δεν ερχότανε βεβαια σε κάθε ταξίδι, αλλά ερχότανε τακτικά. Η καημενη η γιαγιά σας περιποιούτανε. Πηγαينه ο Κωσταντής και πάταζε/πείραζε συνέχεια το Πιερο, του έριχνε με τη σφεντόνα πάνω στα χταπόδια ...

(πού είναι αυτό?) στα Θερμιά. Όπως περναι το βαπόρι, περνούσε καμμια φορά από κατω, από τον Αη Δημητρη, ξερεις? Έχεις υπόψη σ' Το βαπορι περναι από πάνω από τον Καβο Κέφαλο, τωρα, τα Μπλου Σταρ όλα, αλλα περνούσανε τα Μπλου Σταρ κι από κατω. Από τον άλλο καβο, από το νοτιο κάβο. Εκει εχει ένα κανάλι, ένα μοναστήρι, που το λενε η Παναγιά η Κανάλα. Είναι και θαυματουργή η

εικόνα. Πήγαμε λοιπον εκει, ειχε ο γερος φίλοι, πουλήσαμε καμποσα εκει περα, φτασαμε το απογευμα, φύγαμε κατά τις 9-10 το πρωι από τη Πουντα, και πηγαμε βραδάκι – 5-6 ωρες καναμε, μπορει και παραπάνω – δε θυμάμαι.

Την άλλη μέρα λοιπον, αυγή αυγή φύγαμε και πηγαμε στο Μερμηγκα, στο κεντρικό λιμάνι. Και πουλησαμε μερικά, πάλι ... μετά πήγαμε Σέριφο, και ξεπουλήσαμε μου φαινεται. Αλλα οι δυο μας – εγώ παιδάκι. Ο γερος- με τα μυαλα που ειχε ο γερος - μυαλά ... τον έκανε η αναγκη, ήτανε – επρεπε να δουλεψουμε. Εν τω μεταξύ από μηχανή δεν είχε ιδεα ο γερος – ούτε ήξερε να φτιάξει κατι... ό,τι και να συμβεί, δεν ήξερε τίποτε – και ημουνα εγω ο μηχανικός – η μηχανή αυτή είχε συνεχεια προβλήματα – διαφορα... αλλά τα ‘φερνα βολτα, τα καταφέρναμε.

Κι ειχαμε φορτωσει κι από Αντίπαρο, τοτε, κατι πατατες. Πρωτη φορά ειχε βγαλει ο Καραντζας πατατες. Και πηγαμε λοιπον, κι εκει στην Κιμωλο πουλας χονδρικός αλλά ερχονται και γυναίκες και παίρνουνε 5 κιλα, 10 κιλά, μισο τσουβάλι, ένα τσουβαλι πατατες – άλλες φέρνανε κριθάρι – μεγαλα, γιατί δεν ειχανε λεφτά και καναμε ανταλλαγή. Καποια δοση λοιπον, τα ειχαμε απλώσει απανω στο μώλο, τα καφασια και τα πραματα αυτά, έρχεται ένας ηλιθιος, ένας... και τραβά μια κλωτσά στις ντοματες, τί είναι αυτά? Δε βλεπεις, λει ο άλλος, ο Σωκράτης, ντοματες, δε τις βλεπεις τί είναι? Μετα ήταν οι μελιτζανες, τί είναι αυτά? Μελιτζανες. Και με τη δευτερη κλωτσια, του λει, δε πας στο διαολο? Να φύγεις από δω περα? Αυτός ήταν με πολιτικά και ήταν αγορανομια. Αστυνομος – χωροφύλακας της αγορανομίας. Λει, τα τιμολόγια σου. Τοτε λοιπον, παρουσιασα εγω καποια τιμολογια, ο Σωκράτης δεν ειχε τίποτα, ήτανε στο ονομα μου όλη η επιχειρηση. Αυτός δεν εδινε σημασια καθολου, μοναχα η δουλεια του ήταν να φωναζει και να λει βλακειες. Να μη στα πολυλογώ, μας κανει μήνυση, τοτε, γιατί τα τιμολογια που ειχαμε αγορασει ήταν ένα ποσοστό – δε δικαιολογουτανε οι τιμες – εγω τα πουλουσα πιο ακριβά. Και του λεω εγώ μα... δεν προλαβα να παρω το τιμολογιο και θα μου το –το εχουν κοψει το τιμολογιο αλλά δεν προλαβα να το παρω γιατί επρεπε να φυγουμε γιατι χαλούσε ο καιρός... δικαιολογίες ας πούμε... πηρα τηλεφωνο τοτε το μπάρμπα Γιάννη και μου το έκοψε - αλλά δεν επιασε – και μου εκανε μηνυση αυτό το καθικι γιατί πουλούσα ακριβά. Και μου εκανε δικαστήριο και πηγα στη Συρο. 16 χρονών ήμουνα, ανήλικος με λίγα λόγια. Εγω τραβουσα μπροστά συνεχεια, ο Σωκράτης έκανε το παλαβό. Κι αφού πηγα στο δικαστήριο, μου λει ο προεδρος «τοσο μικρός ξερεις και κανεις εμπορια, και βαλθηκες από τοσο μικρός να γίνεις πλούσιος?» λεω... αυτό κι αυτό... δε θυμαμαι τι του ειπα – και με το τιμολογιο που μου εκοψε ο μπαρμπα Γιαννης, δεν δικαιολογουνταν η τιμή που πουλουσα. Αλλα δε με τιμωρησε, μου εβαλε τρια χρονια με αναστολή. Δηλαδή, αν μες στα τρια χρονια ξανακάνω παραβαση, τοτε θα συμπλήρωνε κι αυτή η παράβαση. Και περασανε τα χρονια, δοξα τω θεω, δεν με ενοχλήσανε... η μονη φορά που πηγα στα δικαστήρια. Ουτε για αγορονομικά, ή για τσαμπουκά ή για οτιδηποτε, δικαστήρια δεν εχω ξαναπαει. Αλλα τότε θυμάμαι το Σωκράτη – τον έστειλε στο διαολο αυτόνε, κι αυτός πείσμωνσε μετα – γιατί ήτανε και κόσμος – αλλά που να ξέραμε εμεις ότι ήτανε αγορανομία.

(ο Σωκράτης εμφανίστηκε στο δικαστήριο?) από πού κι ως πού – δε φαινότανε αυτός πουθενά (για συμπάρασταση) τιποτα – μόνος μου πήγα – πού να παει μωρέ – πώς να πάει μωρε, αυτός πάλι ειχε παει αλλού – δεν έδωσε σημασία με λιγα λόγια - μια ζωή τρελοκομειο...

(εσύ το ήξερες ότι ο παππούς ήθελε να πάει Αμερική όταν ήταν νεός?) ποιος? ο παππούς? Ήθελε να παει Αμερική? Ήθελε να φύγει, δεν ήθελε να παντρευτεί και τον εβαλε ο παππούς με το ζόρι να παντρευτεί τη μάνα γιατί αλλιώς θα 'φευγε, θα πήγαινε με τα βαπόρια. Και τονε στρίμωξε ο παππούς...

ε, τότε συνήθως φεύγανε με τα βαπόρια και βγαίνανε έξω, μένανε εκεί – όπως πήγε και ο Σωκράτης και έμεινε εκεί – έτσι πηγαίνανε οι περισσότεροι. Αυτός επειδή του αρεσε η θάλασσα, ήθελε να πάει με τα βαπόρια. Και δεν τον άφησε ο γέρος, παρά τον παντρεψε με το ζόρι. Γιατί εν τω μεταξύ είχε πεθάνει η μάνα του, η γιαγιά μου είχε πεθάνει, και η Εργίνα με το Στέλιο ήταν μικροί. Η μάνα μου τς μεγάλωσε. (Δεν ήταν μικρή η γιαγιά?) πρέπει να'τανε 22 χρονών, κάπου εκεί πρέπει να'τανε – 20-22 χρονών πρέπει να τανε και τραβούσε όλα αυτά τα ζόρια. Και τότε νερό δεν υπήρχε...

Και κουβαλούσε και νερό από την Αγκαιριά, στα πηγάδια, ήταν μικρή λει, και τα πήγαινε από πάνω στους βροντηδες για να πίνουνε, για να πλύνουνε, και εδώ που ... στο σπίτι που ήρθε, νερό για να πίνουνε μου φαίνεται πως κουβαλούσανε πάλι από της Αγκαιριάς τα πηγάδια. Αλλά είχε κάτι περα και ο μπαρμπα Γιάννης, εκεί περα που πότιζε και ήταν γλυφά – εκεί επλενε και ίσως πίνανε κι από αυτό πιά. Δεν ξερω ακριβώς – δεν θυμάμαι.. δεν θυμάμαι να σου πώ από πού πίναμε νερό αλλά ήταν νερό γλυφό. Αλλά ούτε υδρευση υπήρχε άλλη, ούτε ρεύμα υπήρχε, ούτε καμπινέδες υπήρχανε για να πηγαίνουμε για κατούρημα. Μονο στις μάντρες που είχε τα προβατα, πηγαίναμε κι εμεις και κατουρούσαμε. Και είχε και πρόβατα (η γιαγιά).

(η γιαγιά είχε αδυναμία σε κάποιο παιδί? ή ο παππούς? Είχε αδυναμία σε κάποιον από όλους?)

Δεν είχε ιδιαιτερη αδυναμία, όλοι μας είχε το ίδιο, δεν είχε καποια ιδιαιτερη αδυναμία. Το μόνο που θυμάμαι, θεος σχωρεστηνε, όταν εφευγα από το σπίτι, ολο με σταύρωνε, και έλεγε «εχε την ευχή μου παιδι μ', έχε την ευχή μ'»... και με σταύρωνε... γύριζα εγώ έτσι κλεφτά και την έβλεπα κι εκείνη όλο με σταυρωνε... (όπως έκανε η γιαγιά η Δήμητρα – και η γιαγιά η Δήμητρα μας σταύρωνε συνέχεια. Μα ήτανε στην πόρτα μέχρι που εφευγε το αμάξι, θυμάσαι?) ...

Ο γέρος εμενα μονο μια φορά που είχε δώσει μια σφαλιάρα, δεν με είχε δείρει ποτέ – ο Σωκράτης είχε φάει ξύλο... και όλοι, και ο Λαος και ο Νικολας, εμενα δεν με είχε δείρει ποτέ! Γιατί του κανα τα χατήρια, πηγαίναμε για χταποδάκια, πηγαίναμε για αχινοί, (σ'άρεσε εσενα - κανατε παρέα, τα βρίσκατε τα χνώτα σας ας πούμε) όχι, εγώ δεν του αντιμιλούσα, δεν του πηγαίνα κόντρα, ο Σωκράτης συνέχεια τον έκανε βαπορι. Αφού όταν πηγαίνανε ταξίδια, ήταν ένας από την Αντίπαρο, ήταν ένας ψηλός, Μπρούσκας θαρρώ τον λέγανε, και ναύλωνε το καικι τότε, και έκανε τον έμπορα και πηγαίνανε στα νησιά γύρω γύρω. Κι αυτός λοιπον, συνεχεια τονε κυνηγούσε ο Σωκράτης, το μπάρμπα αυτόν - δεν ήτανε γέρος, ήταν 30-35 χρονών. Ήτανε πρωην χωροφύλακας και είχε παρει σύνταξη, και είχε πάρει μια Αντιταριώτισσα και εκανε τον έμπορα. Ναυλωνε λοιπον το πατέρα, μαζί με το καικι και την οικογένεια, με 100 δραχμες την ημέρα. Σκέψου τωρα... να πηγαίνει ταξίδι, Δωδεκάνησα, Σαντορίνη, Σάμο, με 100 δραχμές την ημέρα... (τα έξοδα πόσα ήτανε δηλαδή?) τα έξοδα νομίζω ότι ήταν ΚΑΙ τα πετρέλαια, θα σε γελάσω. Νομίζω ότι πλήρωνε τα πετρέλαια αυτός, ήταν 100 δραχμες. Νομίζω πλήρωνε τα πετρελαια και εδινε και 100 δραχμες την ημερα για το καικι και για εμας. Δεν ειμαι σίγουρος να σου πω. Τσιγκούνης δε, αυτός, ούτε φαι δεν έφερνε, δηλαδη δεν έφερε μια φορα κατι να φαμε ... μια φορά λοιπον, ήτανε στη Σαμο, και ήταν αυτος η καταγωγή του από τη Σαμο. Είχε

πάρει λοιπον τα πουκάμισα του, τα ρούχα του τα καλά, ένα άσπρο πουκάμισο, ο Σωκράτης λοιπόν ήταν μια ζωή μες στη μουτζουρα. Και επειδή ήταν ατιμο κορμί, ήθελε να τονε πειραξει, πιάνει το πουκάμισο και σκουπίζεται (αμαν μωρε, τι αστεια ήταν αυτά?) αστεία?... αυτός ήτανε πολύ διαολος, ήταν πειραχτήριο, πως να το πω – δεν υπολόγιζε τίποτα. Παιει λοιπον αυτός να βάλει το πουκαμισο, να παιει να βρει τους γνωστούς του, που να το δει, μαυρο κι άραχνο, τονε παίρνει κυνήγι λοιπον, ανεβαίνει πανω στο άλμπουρο ο Σωκράτης, και τονε κατουραγε.. (γέλια).. αυτος δηλαδή ετριζε το άλμπουρο, να σπασει το άλμπουρο για να τον κατεβάσει, γιατί δεν μπορούσε να ανεβει αυτός πανω στο άλμπουρο –ο γέρος λοιπον από τη μια γελούσε κι από την άλλη του ‘λεγε «δώστου – δώστου» -γέλια – «πιάστονε, πιάστονε!» κι από την άλλη γελούσε.

Πολύ πειραχτήριο, του ‘χε κάνει καψόνια αυτηνού του ανθρώπου, μετα του περνούσε, δεν τονε πειραζε - αλλα κιαυτός προσεχε, δεν πηγαινε κοντά για να της φάει... (μα τί χαρακτήρας αυτός ο άνθρωπος –ο Σωκράτης-)

Αφου μια φορά, ειχανε παιει στη Νιο, παλι από Σαντορίνη ερχότανε, ειχανε σταματήσει στη Νιο. Και ειχε ένα φιλο τελώνη και ο γερος αμα ήθελε να παιει στο λιμανι, ήθελε να παιει να βρει τς φίλοι του, να πει κανα ποτήρι, και επειδή δεν έφερε φαί μεσα, δεν τους ειχε παιει φαι, ή μαλλον αργούσε ναρθει, - εκεινος περιμενε να τους παιει φαι, --- ητανε τοτε, με μαδερι μπαίνανε μεσα στο καικι τοτε – και τραβαι το μαδερι ακρη άκρη, ώστε μολις πατήσει ο γερος να πεσει στη θάλασσα. Παιει ο γερος να μπει μεσα, παιει στο γυαλό...

«Σκύλε, θα σε πνίξω»... γέλια...

Τετοια καψόνια, στα άκρα έφτανε με λιγα λόγια – σκέτος διαολος ήτανε. (Αλλα δεν τα εβαζε κανενας μαζί του απ’ό,τι καταλαβα) δεν υπολογιζε αυτός τίποτα.... Ειχε μεγαλη πλάκα....

Συνεχεια την ευχή της μου εδινε -η μάνα μου- γιατί τους προσεχα – δηλαδή όλα αυτά που έκανα τα ταξίδια και τις πρωτοβουλίες και όλα αυτά, προσφερα και στο σπίτι ας πουμε. Δεν ηταν ότι τραβούσα εγώ δικό μου μπαϊράκι – βεβαια και οι αλλοι προσφέρανε – αλλά... εγώ έκανα άλματα πουου... και ο Νικολας έκανε μεγαλα αλματα τοτε – πήρε την αποφαση και πηρε το μεγαλο καικι που ήτανε με το μπαρμπα Θοδωρή τοτε, που τον ειχε υπηρέτη εκει περα, του βγανε τη Παναγία στη χαμαλίκια και τα ταξίδια – και τελικά αποφασίσαμε τότε και χωρίσανε και πηραμε το καικι εμεις –

μολις το πηραμε και πηγαμε ένα δυο ταξίδια, εγώ πηγα στρατιώτης. Ηταν κι ο Σωκράτης στρατιώτης - ναι. Μολις απολυθηκε από στρατιωτης, πήγα εγώ – και πηγαινε με το Σωκράτη ταξίδια με τον πρωτο Κωνσταντίνο, το λεγανε Ελλώνα τοτε – παναγία Ελλώνα. Το ειχανε παρει από το Λεωνίδιο, κάτω στην Πελοποννησο, στη Μανη, καπου εκει είναι ένα μοναστήρι και το ειχανε βγαλει αυτοι Ελλωνα. Και αφου το πηραμε εμεις και περασανε λιγα χρόνια, το βγαλανε Κωνσταντίνος.

Και ισως, μετα που το βγαλανε Κωνσταντίνος, εσπασε η μηχανή και κινδυνέψανε. Ισως ηταν κι από αυτό, που αλλάξανε το όνομα. Δεν αποκλειεται. Και πηγαινανε στη Σεριφο τοτε, νύχτα, και χαλασε η μηχανή, εσπασε μαλλον η μηχανή, και ήταν οι δυο τους ο Σωκράτης και ο Νικόλας. Και ριξανε το βαρκακι στη θαλασσα και δεν ξερω ποσες ωρες, ταξίδευε, τραβουσε κουπι ο Σωκράτης και πηγε μες στη Σεριφο και βρηκε ένα καικι και πηγανε και το ρυμουλκησανε. Αλλα το τί τραβηξε ο καημενος ο Σωκράτης και ήτανε και φουρτουνα, και γέμιζε η βαρκα με νερά, έπρεπε να βγαζει και τα νερα, και ο Νικολας ηταν

στο καικι, αγωνία... και πηγανε μες στη Σεριφο και μετα το ρυμουλκήσανε και το πηγανε νομιζω στη Συρο, ναι, κι αλλαξανε μηχανή. Και ήτανε χρεωμενοι ακομα και ξαναχρεωθηκανε – κι εγώ ημουνα στρατιωτης τοτε. Αλλαξανε μηχανή, μετα ταξιδευανε μ αυτό, και δεν ειχε ουτε γεφυρα, μετά κανανε και τη γεφυρα – είναι αυτό το καικι που εχουμε μια φωτογραφία που φορτώνουμε αχυρα. Τη θυμάσαι? Αυτό το Κωνσταντίνος ήτανε. Και τοτε ειχαμε κανει και τη γεφυρα, ειχαμε κανει... (αυτόν τον Κωνσταντίνο εγώ θυμαμαι) δεν θυμασαι ένα άλλο που ηταν σκεπαστό? Είναι σε άλλη φωτογραφια. Που είναι ο Σκιαδας απ οξω με το Παρουση και μαζευουνε τα διχτυα. Κι εμεις ειμαστε στο μωλο στο καικι.

Δε θυμαμαι τωρα αλλα να σου πω –άλλη φορά παλι...

English version.

These stories are the sound scape for the installation [Nautical Stories, 2024](#), which took place in October 2024, for the exhibition Wanderlust/All passports, curated by Dr Kostas Prapoglou and organized by Artefact Athens at the Schliemann-Melas Mansion in Athens. The voice comes from the artist's father, aged 82, who tells stories of his own travels, along with his father and brothers, on traditional wooden boats, to the Greek islands during and after World War II until the early 1980s.

I think it was during the war, when he (his father kapta-Konstantis/my grandfather) had a boat (caique) with sails and he was travelling ... to Syros very often, carrying potatoes, sweet potatoes, onions from the meadow, various things... With uncle Yiannis (one of my grandfather's brothers) they were cultivating them in the meadow, they were picking them from there, and he was going to Syros to sell them ... he had a merchant there. The crew was, his little son, Yorgos (Laos) who was then 5-6 years old, no more than that, and a cabin steward, a dummy, a complete idiot. Imagine, one man, all alone, to go to Syros on his own with a baby. So, after he came from Syros, and he reached Naoussa, where Laggeri is, he stopped because it was a Garbis (i.g. south-west wind). They couldn't go down south (to Alyki) and so they stayed there in Laggeri. When they left, after a while, there was a squall. He says to the steward, throw the iron, and he threw it in a heap, and it didn't catch at all. The kid was in a corner crying. The rain and wind was coming in - and the other iron he had thrown didn't catch either, and by the time he had gathered up the paws the storm came, a really strong storm – heavy rain and strong winds. And it threw the caique out. And it was night! (How did you learn these stories, did your father tell you?) Yes, even the day before yesterday Socrates (now diseased) was telling the story. The poor old man went out, got the boat's papers (and how did he get out?) he fell over the rocks, and he took the little boy with him... they went to a house further up where they saw a light and they picked up the poor guys ... the caique... the caique was in pieces - a brand new caique was in pieces. He had taken a loan to make it. I don't know how much money he borrowed... And it was the first or the second trip...

It was with the war... And they were collecting tents, and they were making pants, clothes, out of the tents that the Italians had. Anyway, he was picked up by the Naoussa farmers, and I don't know the details of what happened afterwards...

After that incident, he bought an old caique from Lazarinos. And again, they had Mastrogiorgis, who was a boat engineer at the time and he stayed with our family. The poor mother fed him - it wasn't enough that she had so many children and so much work to do, she also had Mastrogiorgis to take care of. There wasn't even a bus back then, they used to come and go by a donkey or a mull.

As a result, he built the "biduvini", after the war. Nicholas and Laos (Yorgos) (two of his brothers) were old enough, and they had gone to Sifnos, and after they unloaded in Kamares - on their return, they wanted to go to Platys Gialos, to get clay pots and such - to trade again. When they were going to Platys Gialos, to the quay, it was very stormy and I don't know how it happened, and the engine stopped. The boat went over a rock... it didn't break, it just got blown over the rocks by the sea and stayed there. So, the Sifnians came and picked them up again. The caique wasn't badly damaged - of course it was punctured, but they were saved. As a result, they called Simos (in Alyki, who had the telephone center), and they took Uncle Manolios' caique (another brother of his father, Konstantis), which Karakos (Nicholas, cousin) still has, which was a very good engine, and his boat is still being well maintained (now sunken). There was also uncle Manolios with them, and it seems to me that there was Karakos (Nicholas), and old Simos too, who carried barrels with them, 5-6 barrels, and they went to Sifnos and put them in the caique's cargo hold. How many Sifnians came again, 20 or 30 people, I don't know how they warned the village and went down all together and they threw it back into the sea.

But the caique sank as soon as it was thrown into the sea. It didn't go to the bottom, the barrels held it up. After they threw it into the sea, it was filled with water, and they towed it to Paros. But no sooner had they started and set sail, the caique, being half in the water, went like a snake. And it couldn't pick up the other one, so it lead the other boat wherever it wanted. To control it, grandpa gets in, in the sunken caique, to steer it. The water was up to his waist. It was nightfall when they got started, the weather was kind of nice, not stormy - and they got to Paros at dawn. They couldn't speed up the engine, they couldn't go faster with the remoulco - it went very slowly. And all this time grandpa was half in the sea, steering. He could have been taken by the sea - many things could have happened to him, so to speak. At night... alone... sailing in the sea - he was held by the steering wheel he was holding, so to speak - he had nothing else ...

(he was held by the steering wheel he was holding...)

And they took it out - they took it to Alyki again, the caique, they took it out, they all gathered together there and took it out, and again Mastrogiorgis was working for a year or so to fix it.

(what was the name of the caique?) biduvin', biduvin' they called it. (What was the name?) oh... I don't remember how they called it - but they put the winch in afterwards - the first winch that came to Paros, because they were pulling the trata with ropes back then, when they went to trata, they were pulling with ropes around their necks, they were pulling the trata ropes... From six people - four to six people on each side. They were doing it in the sand - everywhere, in the sand, on the rocks ... And after all, they finally put the winch in that old caique... They called us *bidovinis* ... (wasn't there any other caique with winch?) Well, in Parikia there were a couple - Maoukaioi - and then my father got this bidovini (how did grandpa know? Of course, you will tell me, since he was travelling, he saw from other

places) He was very smart, the old man, very capable and genius - he was capable of doing everything. He was trading, he was making winches - and then we did the Moschoula (caique).

He did the Moschoula afterwards, and Uncle Manolios (grandpa's brother) who was going with Laos (Yorgos, one of my father's brothers) and Karakos (Nicholas, my father's cousin), and Socrates and Nicholas (my father's other two brothers) went on trips with Moschoula. And I was a kid - I was the mechanic in the biduvin'.

I was 10, 12 years old; I wasn't older... Back then, the engine wasn't stable as it is now. You had to keep an eye on it to make sure it didn't stall, rev up, rev down, stall, and keep an eye on it to make sure it didn't stall in general. And I did keep an eye on it. Yeah... but before they put the winch in and before the shipwreck in Sifnos, Grandpa was making trips like I told you to Sifnos, Kimolos, all these little islands, but mostly he was going to Syros. Because over there, they got the tents from the Italians (during the war). They were selling grapes, figs, tomatoes, potatoes, sweet potatoes, during the German and Italian occupation. It was occupation then and people in Syros were starving. Hunger! They were all very hungry... and there were no piers, so they went close to the sand, and the poor people - the old women went into the sea to give them some grapes... the people in Syros were starving and dying every day... they were collecting corpses... they were swelling from the hunger - they were swelling with the weeds, with poisonous stuff...

Once, when they were going from Syros to Paros, they were caught by the German planes from above (that's what I wanted to ask you - since it was war, how were they traveling over there?) Most of the times, they were travelling at night. But with sails - at night - you understand what a hassle and what a stress and what a problem there was... (but when they got there, weren't they picked up -when they got to Syros?) Yes, they were picked up, but Italians didn't talk because they were going for supplies - they didn't mind. But on the way, the planes found the caique and a bullet, as Laos (Yorgos, his brother) was pulling an oar, in the bow, he was no more than 12 or 13 years old - and a shell hit over the alboro and the little boy was next to it. It was so close to kill him... They bombed and a shell went through - and the alboro still had this hole in it until recently- with the mark of the shell on it. They got away with it, in short... All these stories were known by the poor Yorgos (Laos) - he had been suffered by all these adventures traveling with his father since he was a baby - because the old man took him with him since he was a small boy - since he was a little child.

What to remember first...

one time they went to Santorini - they had brought various things, potatoes as usual, tomatoes, onions, -the Santorinians were all hungry at that time, dry little fish and so on. They were building Aghios Georgios (Saint George) in Angairia (the capital village close to Alyki), the church, it must have been in 1958 or 1955, I don't remember - I was a kid. They had gone with Moschoula. It was Nicholas (brother) and they had also taken Karakos (Nicholas, cousin) with them to Santorini. They unloaded the goods and then they loaded porcelain, i.e. Santorini soil, because there was no cement and lime and such at that time, but there was a soil, which became both cement and lime. And they built the church with this, with the soil from Santorini. They called it Porcelain - (it was very hard, that is) for building - they loaded barges from everywhere - so when the wind came up, they stopped at Nio (Ios island), because it was very stormy and by the evening, grandpa bought a bunch

of cherry plums, fruits. It was summer. They ate some of them at night, and in the morning, the weather was kind of calm and the old man said let's go. And they left. But on the way, they got caught by a storm and those plums fall out of the bucket and plugged the holes of the caique. They had plugged the holes where the water went out. The seas were falling in the caique and the water had to come out – but it was impossible because the holes were plugged. The caique was close to be sunk. They were trying but they couldn't find the plums ...The caique was loaded with all these sacks of the porcelain, and with various things, and they couldn't find them. In the middle of it all, Nicholas ducked in from below, from outside - and found them... Karakos, on the other hand, was trying too... to make a long story short, somehow, they picked them up - they picked up some... the sacks were floating on the water. *The buns*, the poor old man was yelling, *The scuppers, The scuppers, The scuppers...* - and the seas were coming inside... and they were ready to drown... They found them finally (the plums), opened up the scuppers, the water came out, they threw a lot of sacks into the sea - definitely a lot of sacks into the sea - and somehow, they got up a little bit and continued the trip - how (they were saved by Aghios Georgios (St. George), *He* helped them - as a matter of fact - *definitely he helped them*, because otherwise they would have drowned. They would have drowned for sure! With their souls in their bodies they finally went to Paros. Adventures... When they arrived, the villagers from Angairia, many people, let's say, helped then and took the sacks out, whatever was left, and the porcelain went for the building of the Aghios Georgios church. What he had passed through, the poor grandfather...

Once again, they were traveling - we took another caique from Sifnos, because Moschoula was small and didn't carry much load - and we bought a bigger one. It was called Chrysopigi. It was also a wreck, they had dumped it there in Faros (Sifnos village) and because it was bigger - they were selling it cheaply - he managed them - they managed him - the old man managed them and he took it. (When was that?) I don't remember... It must have been before I went to the army - Socrates will remember, I don't remember. But it was before '60, definitely before 1960.

Well... one time they loaded it - it had an old engine and we went for another trip. Half of us went with the big caique (Chrysopigi) and the other half with the small one (Moschoula). So, we had gone with the Chrysopigi to Sifnos, we loaded, unloaded - we always sailed to Kamares - and there were northbound. After we arrived here close to Alyki, near Patelida island, the engine stopped. And it was already dark - it was night. The flange had broken. This was not an easy thing to do... to untie the whole engine and change the flange... so we had raised the sail, it was me, Laos (Yorgos), and Nicholas (brothers). From Sifnos, when we left from there, there was an order taker - he was something like that - he said, are you taking me to Paros, because there were no boats in Sifnos, there was only once a week - and we took him with us. This poor guy, he had a leather bag, so after they untied (the engine), they put the flange - we had a permanite then and we took the flange off - we put it on, we barely fixed it, so we were about at Patelida, at the cape of Patelida. I was steering, and they were building the engine from scratch. It didn't travel for 10 minutes the flange broke again... they untied the engine five or six times all together. They saved the permanite, it was like a fine cardboard, and they put it on, they tightened it after the cap - but when it had no wire, the permanite was no good, it didn't hold at all. At the end, when we had no more, we got hold of this poor fellow's leather bag, they cut it up and made it as if it were

permanite. In the meanwhile, the caique was traveling with the sails, and we went straight down the line to Nio (Ios). I steered as much as I could, but the caique went wherever it wanted to go... when we got to Nio, at about dawn –we were travelling all night- after we tied the engine up – and because it was holding no more than 10 - 15 minutes... then it was off again. It was loosening up. So, we didn't start it - because we said we'd go close to the cove and when we get closer, we'll start it again, and we can get going and arrive at the harbour just on time (as it didn't last more than 10-15 minutes). Because otherwise we would go to Santorini, and *if* we made it to Santorini - or I don't know where we would have gone. Wherever the North wind would take us. We were travelling with the sails, but only in the prima wind.

Anyway - and so we did, so we put it again in the boat, and we were off and running. And then, we went into Ios harbour, asked in another boat I think, and we took some permanite, with wire, so that it would hold, and wouldn't break, because this paper had wire in it - it was strong. And at the end, the next day, we made it and arrived to Paros.

But what can I tell you... what a torment it was all night, with a beating heart, with so much insecurity of what and where we would end up... (you, on the one hand were in agony, the others back at home, on the other hand, who were also waiting, grandma, and all the others, you were leaving and they never knew when you were coming) yes, they didn't know when we were coming back and that too, there were no telephones, no nothing. (they didn't know *if* you were coming back, they were always in agony whether you were coming back) my poor mother went to church every night and lit the candles. And she prayed to God that we would be okay. Yeah, yeah...

One more time again, with this wreck once more, this damn boat, the Chrysopigi, we loaded again from Paros these goods that we had, fresh produce, whatever we had, as we said, potatoes, tomatoes, onions, eggplants, potatoes, sweet potatoes, melons from all over, from Punta we loaded them, some from Dryos, some from Piso Livadi, (did you load from grandfather Spyros? (the other grandpa from Punta) yes, a few we took - but, there wasn't much...

So, we went to Sikinos, took out some, what was for there, sold some, the rest of the load was for Santorini. After we started, it was a mess again - about halfway to Santorini, the engine stopped again. I don't remember why - but probably the same problem - it was very hot, so we put the boat into the sea and I got off - we had taken a friend with us - they were staying in Alyki. Have you heard of Pardalakides (their nick name)? They were from Chania, the first vacationers in Alyki. Back then, we used to hang out with them. They had two sisters and they were three brothers. They had an aunt and they came often for vacation in Alyki. And one of the older ones came with us. We had friendships, great friendships - Yannis, who was working afterwards at the Agricultural Bank.

We threw the little boat into the sea, we got in with Yannis for company, and we were rowing, towing the big boat... with the oar, yes, yes... - it was barely moving, but what could we do - because there was no wind to hoist the sails, there was no wind at all. But then, after a while, a shark appeared, yes, yes, we saw the wing and it was turning around the little boat - we went crazy... Yiannis was crying... - as soon as we saw it, we were scared of course, in this small little boat and we went back into the big one. And after a while, after an hour or so we fixed it - and we went to Santorini. I remember this adventure with the shark and we were rowing, a boat now a whole trunk over there that was barely moving... (Had you ever seen a shark that big before?) no, where it came from, I don't know - it came for

the boat, I don't know how it came from over there. (Did you carry the little boat in the caique?) we pulled it from behind but we also put it in most of the times.

For that old caique I told you about, the poor old man (his father, Konstantis) had no money, so he took a loan, which the owner wanted it all in golden coins. I don't remember how many golden coins. And the poor old man borrowed all this gold from a lawyer, who had a lot of money at that time. That old caique, not only didn't earn his money back, but it was so much the suffering and the torture we were passing through every time we were traveling, that you can't imagine... At that time, where the Alpha Bank and Eurobank are now in Paroikia, and a little further up closer to Ekatontapyliani church, those were pieces of land, and they were just as expensive as we got that rotten caique... which if the poor old man had got then, it would have been a great fortune now. But he had no money at all and you will tell me, how would he have built it?... I also had no money when I began, when I got the piece of land in Naousa, but with loans, with the right moves, I built it and now it is worth it a fortune. But then, we had no idea of such things - our minds were only about the seamanship and sea trading, so that we, the boys, could follow. Back then there was no interest of any kind, no tourism, no nothing. (Everyone was immigrating to America, Australia and Germany or going to Athens to work in the quarries).

Another time, they had travelled to the Dodecanese, with this old caique, loaded with potatoes. They went to Patmos, Leros, Kalymnos, I think they also went to Samos and Ikaria, and they had as a crew, Marouso's husband, Panayiotis, who was very fond of the sea and was eager to work with them. He was very young. He hadn't married Marouso yet. And this old machine was spraying oil. During all our lives, we've been all black with dirt and oil, all the time while we were travelling. This caique, this machine, a useless thing... because it was a long and hard journey, the old man (his father, Konstantis) had gone with them. It was Laos (Yorgos), Nicholas, and this guy, Panayiotis. Hours? I don't even know how many hours we did, but it was a long trip... 10 hours, 12 hours - to go to Samos and to Ikaria ,... many hours - from one island to the other... and when they were going from Patmos to Leros, it was such a storm that they almost drowned. Literally - I mean, the waves were literally going into the caique and not coming out... because it was this old caique - as I told you, which had a trough in the back where you could go into the engine room. The seas, when they went in the trough, they'd go in the engine and they would have drowned. How did they manage to get away with it... they got away with it... and they came back... they made it... - and for what? for a nickel, sort to speak... They'd gone for this trip with some villagers, who had put potatoes in the caique and they just went... they were as black as the television device, from the smoke, and the oil that this damn thing was spraying. Martyrdom, martyrdom....

Once we had left again, Socrates (brother), the old man (his father) and myself, we loaded lambs and goats from Paroikia to take them to Samos. They were Lazarinos'. With the Moschoula caique. Lazarinos was younger than me, I was 15 years old, Lazarinos was 14? He wasn't more than that. So, we loaded at 10 o'clock in the morning from Parikia, where the barges docked, there was a ladder, a small ladder, we loaded and left with the little one, to go to Samos. And as soon as we got out of Agios Fokas, it was such a strong north wind, but what could we do, we had to go. It was either going or drowning... so the old man, the grandfather, was on a bench, and he was steering with a nincherada. Cherrada, God make it

a ninsterrada - (a sack, that is?) an old sailcloth, a kind of old raincoat it was. From the moment we got out to Agios Fokas until we got to Samos, after 18 hours, the old man was steering and he was wet during the whole time from the rough seas. That's why he was in pain and couldn't walk in his late years, but not only with that – how many more travels had he made like this one... I wanted to tell you – how much he was suffering... like then when he was in the water from Sifnos, as I told you - all night in the sea -... and not only that, we had to pure oil into the engine - and here I was turning it by hand - that's why we didn't steer - only the old man, never me, never Socrates steered because we had to control the oil to the engine by hand. Because the engine wouldn't take oil otherwise. Stormy, rough seas and from down below we were getting dizzy – do you imagine, what it's like to be down into the cargo hold and turn the engine by hand and at the same time, the animals were stinking... what a torture...

So, when it got dark (and he was steering without moving, where was he pissing, how did he make it all these hours with no moving) –we were sleeping for a while, what kind of sleep do you think we did... - and we were pissing on the railing, we and he and everybody. I mean, he was folded up, 18 hours sitting, sometimes standing, sometimes sitting, so when we got there in Cavo Pappa, there in the very strong storm, very rough, I went to open the lid to get into the engine, because there was a cabin in front where we were sleeping in the front - and when I lifted the lid I was almost blown away into the sea...

and, *dooku dooku dooku*, the poor old man, we made it and spent the night in Fournous island. By 12 o'clock at noon, we got these lambs to Vathi of Samos. *How did we go... what can I tell you...* and poor Lazarinos was shitting on himself - the little one was crying and saying *uncle Konstantis, we'll be drown – let's go back, uncle Konstantis, we'll be drown –* and the answer was always: *either going or drowning, never going back* - poor old man... (but weren't you afraid? Weren't you scared?) How could we not be afraid, we were afraid, of course, we prayed - what else could we say...

With this big caique we went to Folegandros, and carried the lambs. To Papadopoulos, the merchant; he brought us cheese, rusks, cookies, and all the way, your mother was eating this cheese with the rusks; she was sitting on the bow, she didn't get dizzy at all, she didn't ... she was 25 years old or 23 (at that time mom had all three children, 25 years old, where did she leave us?) you were always at grandma's, Kostas was there too (our middle brother) – she didn't come on every trip, of course, but she came regularly. Your sweet grandmother (Dimitra) took care of you. Konstantis (our middle brother) used to go there and kept teasing old uncle Pieros, with his octopuses...

(where is that?) in Thermia. As the ferry goes by, in the old times, it travelled, by Agios Dimitris, do you know? The ferry goes over Cape Pappas, now, the Blue Stars, all of them; but they used to pass from below this Cape. The other Cape, the south Cape. There is a monastery, called the Virgin Mary of Canala, with a miracle icon inside. So, we went there, the old man had friends there, we sold a few things there, arrived in the afternoon, left Punta (Paros) around 9-10 in the morning, and went back in the evening - 5-6 hours, maybe more - I don't remember. We left at dawn and went to Mermigkas, the main harbour. And we sold some again ... then we went to Serifos, and we were sold out, it seems to me. But only the two of us - me, as a little kid and my father. What could we do - we had to work. Meanwhile, the old man had no idea of fixing the machine - he didn't know how to fix

anything... and I was the mechanic since I was a young boy - that machine was always having problems ... but we were getting by, we were managing...

We had a load of potatoes once, from Antiparos. It was the first time Karantzas had ever pulled potatoes. So, we went there, and there in Kimolos, we sold wholesale but also women came and bought 5 kilos, 10 kilos, half a sack, a sack of potatoes - others brought barley - big ones, because they had no money so we exchanged our goods. We had them spread out on the pier, the crates and stuff, and some idiot comes along. And pulls a kick in the tomatoes, *what are these?* Don't you see, says the other one, Socrates, tomatoes, don't you see, what are they? Then there were eggplants, *what are they?* Eggplants. And with the second kick, Socrates says to him, *aren't you going to hell? Get out of here!* But he was a policeman wearing civilian clothes, without his uniform. He's asked for the invoices. So then, I presented some invoices, Socrates had nothing, the business was in my name. He didn't care for nothing at all, for nothing... his only job was to shout and say stupid things. To make a long story short, this guy sued us, then, because the prices we bought were just a small percentage - we couldn't justify the prices - I sold them for much more. I was trying to excuse myself saying that I didn't have time to get all the invoices – that I had the invoices but I didn't have time to get them all because we had to leave immediately because the weather was getting bad... excuses, so to speak... - and I got sued by this bastard, because I was selling at a very high price. And I went to Syros, at the court. I was 16 years old, not even an adult. I kept being in charge, Socrates was just acting as a crazy guy. And after I went to court, the president said to me, "You're so young, and you know how to trade? and you want from so young to be rich?" I said... this and that... I don't remember what I told him - and even with the invoices Uncle Yannis issued me, I couldn't justify the prices I was selling for. But he didn't punish me, he gave me three years' probation. This means, if I break the law again in three years, that would add to the violation. And the years went by, thank God, they never bothered me again... the only time I ever went to court, was this one. I've never been to court for anything.

But then I remember Socrates - he told him to go to hell (laughs), and this guy got stuck afterwards because he made fun of him in front of all the people - but how were we to know he was a policeman?

(Socrates appeared in court?) no way... he was nowhere to be seen

(for support, even?) nothing - I went alone - where could he go - how could he go, he had gone elsewhere - he didn't pay attention in a few words – he had a life of madness...

(did you know that grandfather wanted to go to America when he was young?) who? grandpa? He wanted to go to America? He wanted to leave, yes, he didn't want to get married and great-grandpa forced him to marry our mother because otherwise he would have left, he would have gone on the barges. And the great-grandfather cornered him... at that time, they used to go with the barges and go out, stay there - like Socrates went and stayed there, in America. That's what most people did. He, because he liked the sea, he wanted to go with the barges. And the old man wouldn't let him, he rather married him by force. Because, in the meantime, his mother (my grandmother) had died, and aunt Ergina and uncle Stelios (grandfather's younger sister and brother) were very young. My mother raised them. (Wasn't Grandma young too?) She must have been 22 years old -I think she was 20-22 years old, and she was doing all this stuff, she had to work so heavily to raise her kids, and the young Ergina and Stelios. And then, there was no water. And she had to carry

water from the wells, she was a little girl, and she was carrying it in order to drink, to wash... here in the house where she came, water to drink seems to me that they didn't have; they were carrying water again from the wells. But uncle Yannis had some water closer by and they drank it even though it was brackish. I don't know exactly - I don't remember where we drank water from but it was sweet water. And there was no other water supply, there was no electricity, there were no toilets to go pee in. Only in the sheep pens where the sheep were, we went and peed. And she was taking care of the sheep too.

(did grandma have a soft spot for a child? or the grandfather? Did she have a soft spot for any of you?) not particularly, we all had the same treat... The only thing I remember, she was blessing me with the sign of the holy cross, when I was leaving the house, she was always blessing me, *have my blessings*, she was saying, *have my blessings*... I would turn my head around secretly, and looked at her and she was always forming the sign of the holy cross... (like grandma Demetra did - and grandma Demetra was always blessing us. She was at the door until the car disappeared, remember?) ...

The old man had only once given me a slap, he had never beaten me - Socrates had been beaten all the time... and everyone, both Laos (Yorgos) and Nicholas, but had never beaten me! Because I was doing him little favours, we were catching octopuses, we were going for sea urchins... (you liked it - you were hanging out, you were getting along with him, so to speak)... No, I just didn't talk back to him, I didn't go against him, Socrates always made him furious. When they went on trips, there was a man from Antiparos, he was a tall man, I think his name was Bruskas, and he chartered the caique then; he was a merchant and they went around to the islands. Socrates was always after him, this person - he wasn't an old man, he was 30-35 years old. He was a former gendarme and he had retired, and he had married a woman from Antiparos and then became a merchant. He was paying the fare for the trip to our father, including the petrol and the costs, for 100 drachmas a day. Imagine now... going on a trip, Dodecanese, Santorini, Samos, with 100 drachmas a day... (how much were the expenses?) I think the expenses were also paid for the petrol, I am not sure though. I think he was paying the petrol and he was also giving 100 drachmas a day for the trip and for us. I remember, he didn't even bring food, not even once...

Once the trip was to Samos, where he came from. So, he had taken his shirts, his good clothes, a white shirt to go visit his family. Socrates had been in the smudge all his life. And because he was always a teaser, he wanted to tease him once again, and he took this guy's clean, white shirt and wiped himself (oh my, what kind of jokes were those?) jokes?... he was very devilish, he was teasing all the time, how shall I put it - he didn't think of anything. So, this guy goes to wear his shirt, to visit his relatives on Samos, and what he saw: it was black from the smudge and he begun to chase him. Socrates climbed on the mast, and he was pissing on him (laughs)... the other guy was rubbing the mast, wanted to break it and to get him down, because he couldn't get on it of course... the old man was laughing and saying "*give him - give him*" - laughter - "*catch him, catch him!*" and at the same moment, he was laughing.

Socrates was such a teaser, he had given this other guy such hard times...

But always afterwards he had forgotten all about it, and they worked together again, he didn't take it seriously - but Socrates was always careful, he didn't go very close to him (laughs)...

(what a character this man - Socrates – one of the brothers)

After they had once gone to Nio (los island), they were coming from Santorini again, and they had stopped in Nio. The old man, my father, had friends over there, and if he went to the harbour, he wanted to go to find his friends, to have a drink. He hadn't brought food in the caique, or rather he was late in coming to bring food to the crew (his sons).

In these times, they used to go in and out of the boat with a scantling – so what Socrates did, he pulled the scantling at the edge, so that as soon as the old man stepped on it, he would fall into the sea. And this is what happened: the old man steps on in, and he goes into the sea... *"You bastard, I am gonna drown you"* he was shouting... (laughs)...

Such a temper, he would go to extremes with just a few words - he was a devil. (But nobody messed with him from what I understand) he didn't count on anything....

He was a lot of fun.

She kept giving me her blessing - my mother - because I was caring about them - that is, all the traveling and the initiatives and all that, I was offering them at home, so to speak. It wasn't that I was pulling my own strings - of course the others were offering too - but... I was taking big risks... and Nicholas made big decisions as well back then - he made the decision and took the big caique that he was working with Uncle Thodoris until then, who had him as a slave, they exhausted him- and finally we decided then and they split up and we took the caique on our own –

When we got it and we went on a couple of trips, I went as a soldier to do my duty. Socrates was a soldier too - yes. As soon as he got out of the army, it was my turn– and the grandpa went with Socrates on journeys with the first caique named Konstantinos, but its first name was Ellona then - Panagia Ellona. They had bought it from Leonidio, south of Peloponnese, in Mani; somewhere there, there is a monastery called Panagia (Virgin Mairi) Ellona. And after we took it and a few years passed, they named it Konstantinos. After they changed the older name and called it Konstantinos, the machine broke and they were in danger. I believe, because they changed its name. They were going to Serifos at night, and the engine broke; the crew was Socrates and Nicholas. And they threw the little boat into the sea and I don't know how and for how many hours, Socrates was sailing with it, pulling the paddle and reached after many hours Serifos where he found another boat and they went and towed it. But what an agony for poor Socrates... and it was storm, and the little boat was filling up with water, so he also had to get the water out... and Nicholas was in the big caique, waiting for the help - what an agony they both had...in the middle of a stormy pelagos, in the middle of the night. And they made it to Serifos and then they towed it and they went to Syros, I think, where they changed the engine. And they were still in debt and they got back in bigger debt - I was a soldier at the time. They changed the engine, then they were travelling - it didn't even have a bridge, they did the bridge afterwards - it's the caique, we have a picture of us loading straw. Do you remember this one? That was the Konstantinos. And then we had made the bridge... (this is the Konstantinos I remember) don't you remember another one that was covered? It was in another photo. Where it is Skiadas from outside with Parousis and they're picking up the nets. And we're on the pier, on the boat.

I can't remember any more right now, I'll tell you more another time again...